

॥ ఓం శ్రీపరమాత్మనే నమః ॥

॥ అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

॥ సాంఖ్య యోగః ॥

సంజ్ఞాయ ఉవాచ

తం తథా కృపయాఽఽవిష్టమ్ అశ్రుపూర్ణాకులేక్షణమ్ |

విషీదంతమిదం వాక్యమ్ ఉవాచ మధుసూదనః || ౨-౧||

శ్రీభగవానువాచ

కుతస్త్యా కశ్మలమిదం విషమే సముపస్థితమ్ |

అనార్యజష్టమస్వర్గ్యమ్ అకీర్తికరమర్జున || ౨-౨||

కైట్యం మాన్మ గమః పార్థ నైతత్త్వయ్యుపపద్యతే |

క్షుద్రం హృదయదౌర్బల్యం త్యక్తోఽత్తిష్ఠ పరంతప || ౨-౩||

అర్జున ఉవాచ

కథం భీష్మమహం సంఖ్యే ద్రోణం చ మధుసూదన |

ఇషుభిః ప్రతియోత్స్యామి పూజార్హావరిసూదన || ౨-౪||

గురూనహత్వా హి మహానుభావాన్

శ్రేయో భోక్తుం భైక్షమపిహ లోకే |

హత్వార్థకామాంస్తు గురూనిహైవ

భుంజ్ఞీయ భోగాన్ రుధిరప్రదిగ్ధాన్ || ౨-౫||

న చైతద్విద్మః కతరన్నో గరీయః

యద్వా జయేమ యది వా నో జయేయుః |

యానేవ హత్వా న జిజీవిషామః

తేఽవస్థితాః ప్రముఖే ధార్తరాష్ట్రాః || ౨-౬ ||

కౌర్పణ్యదోషోపహతస్వభావః

పృచ్ఛామి త్వా ధర్మసమ్మాధచేతాః |

యచ్ఛ్రేయః స్యాన్నిశ్చితం బ్రూహి తన్ మే

శిష్యస్తేఽహం శాధి మాం త్వాం ప్రపన్నమ్ || ౨-౭ ||

న హి ప్రపశ్యామి మమాపనుద్యాత్

యచ్ఛోకముచ్ఛోషణమిన్ద్రియాణామ్ |

అవాప్య భూమావసపత్నమృద్ధం

రాజ్యం సురాణామపి చాధిపత్యమ్ || ౨-౮ ||

సంజ్ఞాయ ఉవాచ

ఏవముక్త్వా హృషీకేశం గుడాకేశః పరస్తపః |

న యోత్యస్య ఇతి గోవిందమ్ ఉక్త్వా తూష్టిం బభూవ హ || ౨-౯ ||

తమువాచ హృషీకేశః ప్రహసన్నివ భారత |

నేనయోరుభయోర్మధ్యే విషీదంతమిదం వచః || ౨-౧౦ ||

శ్రీభగవానువాచ

అశోచ్యానన్వశోచస్త్యం ప్రజ్ఞావాదాంశ్చ భాషసే |
గతాసూనగతాసూంశ్చ నానుశోచంతి పణ్డితాః || ౨-౧౧||

నత్యేవాహం జాతు నాఽసం న త్వం నేమే జనాధిపాః |
న చైవ న భవిష్యామః సర్వే వయమతః పరమ్ || ౨-౧౨||

దేహినోఽస్మిన్ యథాదేహి కౌమారం యౌవనం జరా |
తథాదేహాంతరప్రాప్తిః ధీరస్తత్ర న ముహ్యతి || ౨-౧౩||

మాత్రాస్పర్శాస్తు కౌన్తేయ శీతోష్ణసుఖదుఃఖదాః |
ఆగమాపాయినోఽనిత్యాః తాన్తితిక్షస్వ భారత || ౨-౧౪||

యం హి న వ్యథయన్త్యేతే పురుషం పురుషర్షభ |
సమదుఃఖసుఖం ధీరం సోఽమృతత్వాయ కల్పతే || ౨-౧౫||

నాసతో విద్యతే భావః నాభావో విద్యతే సతః |
ఉభయోరపి దృష్టోఽంతః త్వనయోస్తత్త్వదర్శిభిః || ౨-౧౬||

అవినాశి తు తద్విద్ధి యేన సర్వమిదం తతమ్ |
వినాశమవ్యయస్యాస్య న కశ్చిత్కర్తుమర్హతి || ౨-౧౭||

అన్తవన్త ఇమే దేహాః నిత్యస్యాక్తాః శరీరిణః |

అనాశినోఽప్రమేయస్య తస్మాద్యుధ్యస్య భారత || ౨-౧౮||

య ఏనం వేత్తి హన్తారం యశ్చైనం మన్యతే హతమ్

ఉభౌ తౌ న విజానీతః నాయం హన్తి న హన్యతే || ౨-౧౯||

న జాయతే మ్రియతే వా కదాచిత్

నాఽయం భూత్వా భవితా వా న భూయః |

అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణః

న హన్యతే హన్యమానే శరీరే || ౨-౨౦||

వేదావినాశినం నిత్యం య ఏనమజమవ్యయమ్ |

కథం స పురుషః పార్థ కం ఘాతయతి హన్తి కమ్ || ౨-౨౧||

వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ

నవాని గృహ్లాతి నరోఽపరాణి |

తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణాని

అన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ || ౨-౨౨||

నైనం చిన్దన్తి శస్త్రాణి నైనం దహతి పావకః |

న చైనం క్లేదయన్త్యాపః న శోషయతి మారుతః || ౨-౨౩||

అచ్ఛేద్యోఽయమదాహ్యోఽయమ్ అక్లేద్యోఽశోష్య ఏవ చ |
నిత్యః సర్వగతః స్థాణుః అచతోఽయం సనాతనః || ౨-౨౪||

అవ్యక్తోఽయమచింత్యోఽయమ్ అవికార్యోఽయముచ్యతే |
తస్మాదేవం విదిత్వైనం నానుశోచితుమర్హసి || ౨-౨౫||

అథ చైనం నిత్యజాతం నిత్యం వా మన్యసే మృతమ్ |
తథాపి త్వం మహాబాహో నైవం శోచితుమర్హసి || ౨-౨౬||

జాతస్య హి ధ్రువో మృత్యుః ధ్రువం జన్మ మృతస్య చ |
తస్మాదపరిహార్యేఽర్థే న త్వం శోచితుమర్హసి || ౨-౨౭||

అవ్యక్తాదీని భూతాని వ్యక్తమధ్యాని భారత |
అవ్యక్తనిధనాన్యేవ తత్ర కా పరిదేవనా || ౨-౨౮||

ఆశ్చర్యవత్పశ్యతి కశ్చిదేనమ్
ఆశ్చర్యవద్వదతి తథైవ చాన్యః |
ఆశ్చర్యవచ్చైనమన్యః శృణోతి
శ్రుత్వాఽప్యేనం వేద న చైవ కశ్చిత్ || ౨-౨౯||

దేహీ నిత్యమవధ్యోఽయం దేహే సర్వస్య భారత |
తస్మాత్సర్వాణి భూతాని న త్వం శోచితుమర్హసి || ౨-౩౦||

స్వధర్మమపి చావేక్ష్య న వికమ్పితుమర్హసి |
ధర్మాధ్ది యుద్ధాచ్ఛేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే || ౨-౩౧||

యదృచ్ఛయా చోపపన్నం స్వర్గద్వారమపావృతమ్ |
సుఖినః క్షత్రియాః పార్థ లభంతే యుద్ధమీదృశమ్ || ౨-౩౨||

అథ చేత్త్వమిమం ధర్మ్యం సజ్జామం న కరిష్యసి |
తతః స్వధర్మం కీర్తిం చ హిత్వా పాపమవాప్స్యసి || ౨-౩౩||

అకీర్తిం చాపి భూతాని కథయిష్యంతి తేఽవ్యయామ్ |
సమ్భావితస్య చాకీర్తిః మరణాదతిరిచ్యతే || ౨-౩౪||

భయాద్రణాదుపరతం మంస్యంతే త్వాం మహారథాః |
యేషాం చ త్వం బహుమతః భూత్వా యాస్యసి లాఘవమ్ || ౨-౩౫||

అవాచ్యవాదాంశ్చ బహూన్ వదిష్యంతి తవాహితాః |
నిన్దంతస్తవ సామర్థ్యం తతో దుఃఖతరం ను కిమ్ || ౨-౩౬||

హతో వా ప్రాప్స్యసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహిమ్ |
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌన్తేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః || ౨-౩౭||

సుఖదుఃఖే సమే కృత్వా లాభాలాభౌ జయాజయౌ |
తతో యుద్ధాయ యుజ్యస్వనైవం పాపమవాప్స్యసి || ౨-౩౮||

ఏషా తేఽభిహితా సాంఖ్యే బుద్ధిర్యోగే త్విమాం శృణు |
బుద్ధ్యా యుక్తో యయా పార్థ కర్మబంధం ప్రహాస్యసి || ౨-౩౯||

నేహాభిక్రమనాశోఽస్తి ప్రత్యవాయో న విద్యతే |
స్వల్పమప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే మహతో భయాత్ || ౨-౪౦||

వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః ఏకేహ కురునన్దన |
బహుశాఖా హ్యనంతాశ్చ బుద్ధయోవ్యవసాయినామ్ || ౨-౪౧||

యామిమాం పుష్పితాం వాచం ప్రవదంత్యవిపశ్చితః |
వేదవాదరతాః పార్థ నాన్యదస్తీతి వాదినః || ౨-౪౨||

కామాత్మానః స్వర్గపరాః జన్మకర్మఫలప్రదామ్ |
క్రియావిశేషబహులాం భోగైశ్వర్యగతిం ప్రతి || ౨-౪౩||

భోగైశ్వర్యప్రసక్తానాం తయాఽపహృతచేతసామ్ |
వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిః సమాధౌ న విధీయతే || ౨-౪౪||

త్రైగుణ్యవిషయా వేదాః నిస్త్రైగుణ్యో భవార్జున |
నిర్దవన్దో నిత్యసత్త్వస్థః నిర్యోగక్షేమ ఆత్మవాన్ || ౨-౪౫||

యావాన్తర్థ ఉదపానే సర్వతః సమ్ముతోదకే |
తావాన్సర్వేషు వేదేషు బ్రాహ్మణస్య విజానతః || ౨-౪౬||

కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన |
మా కర్మఫలహేతుర్భూః మా తే సజ్జోఽస్త్యకర్మణి || ౨-౪౭||

యోగస్థః కురు కర్మాణి సజ్గం త్యక్త్వా ధనజ్ఞాయ |
సిద్ధ్యసిద్ధ్యోః సమో భూత్వా సమత్వం యోగ ఉచ్యతే || ౨-౪౮||

దూరేణ హ్యవరం కర్మ బుద్ధియోగాద్ధనజ్ఞాయ |
బుద్ధౌ శరణమన్విచ్ఛ కృపణాః ఫలహేతవః || ౨-౪౯||

బుద్ధియుక్తో జహాతీహ ఉభే సుకృతదుష్కృతే |
తస్మాద్ద్యోగాయ యుజ్యస్వ యోగః కర్మసు కౌశలమ్ || ౨-౫౦||

కర్మజం బుద్ధియుక్తా హి ఫలం త్యక్త్వా మనీషిణః |
జన్మబన్ధవినిర్ముక్తాః పదం గచ్ఛన్త్యనామయమ్ || ౨-౫౧||

యదా తే మోహకలిలం బుద్ధిర్వ్యతితరిష్యతి |
తదా గన్తాసి నిర్వేదం శ్రోతవ్యస్య శ్రుతస్య చ || ౨-౫౨||

శ్రుతివిప్రతిపన్నా తే యదా స్థాస్యతి నిశ్చలా |
సమాధావచలా బుద్ధిః తదా యోగమవాప్స్యసి || ౨-౫౩||

అర్జున ఉవాచ

స్థితప్రజ్ఞస్య కా భాషా సమాధిస్థస్య కేశవ |

స్థితధీః కిం ప్రభాషేత కిమాసీత వ్రజేత కిమ్ || ౨-౫౪||

శ్రీభగవానువాచ

ప్రజహాతి యదా కామాన్ సర్వాన్సార్థ మనోగతాన్ |

ఆత్మనేః వాఽత్మనా తుష్టః స్థితప్రజ్ఞస్తదోచ్యతే || ౨-౫౫||

దుఃఖేష్వనుద్విగ్నమనాః సుఖేషు విగతస్పృహః |

వీతరాగభయక్రోధః స్థితధీర్మునిరుచ్యతే || ౨-౫౬||

యః సర్వత్రానభిన్నేహః తత్తత్ప్రాప్య శుభాశుభమ్ |

నాభినన్దతి న ద్వేష్టి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా || ౨-౫౭||

యదా సంహరతే చాయం కూర్మోఽఙ్గానీవ సర్వశః |

ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థేభ్యః తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా || ౨-౫౮||

విషయా వినివర్తంతే నిరాహారస్య దేహినః |

రసవర్జం రసోఽప్యస్య పరం దృష్ట్వా నివర్తతే || ౨-౫౯||

యతతో హ్యపి కౌన్తేయ పురుషస్య విపశ్చితః |

ఇన్ద్రియాణి ప్రమాథీని హరన్తి ప్రసభం మనః || ౨-౬౦||

తాని సర్వాణి సంయమ్య యుక్త ఆసీత మత్పరః |
వశే హి యస్యేన్ద్రియాణి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా || ౨-౬౧||

ధ్యానతో విషయాన్పుంసః సజ్జన్తేషాపజాయతే |
సజ్ఞాత్సజ్జాయతే కామః కామాత్క్రోధోఽభిజాయతే || ౨-౬౨||

క్రోధాద్భవతి సమ్మోహః సమ్మోహాత్స్మృతివిభ్రమః |
స్మృతిభ్రంశాద్ బుద్ధినాశః బుద్ధినాశాత్ప్రణశ్యతి || ౨-౬౩||

రాగద్వేషవియుక్తైస్తు విషయానిన్ద్రియైశ్చరన్ |
ఆత్మవశ్యైర్విధేయాత్మా ప్రసాదమధిగచ్ఛతి || ౨-౬౪||

ప్రసాదే సర్వదుఃఖానాం హానిరస్యోపజాయతే |
ప్రసన్నచేతసోహ్యశు బుద్ధిః పర్యవత్తిష్ఠతి || ౨-౬౫||

నాస్తి బుద్ధిరయుక్తస్య న చాయుక్తస్య భావనా |
న చాభావయతః శాంతిః అశాంతస్య కుతః సుఖమ్ || ౨-౬౬||

ఇన్ద్రియాణాం హి చరతాం యన్మనోఽనువిధీయతే |
తదస్య హరతి ప్రజ్ఞాం వాయుర్నావమివామ్భసి || ౨-౬౭||

తస్మాద్ద్యస్య మహాబాహో నిగృహీతాని సర్వశః |
ఇన్ద్రియాణీన్ద్రియార్థేభ్యః తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా || ౨-౬౮||

యా నిశా సర్వభూతానాం తస్యాం జాగర్తి సంయమీ |
యస్యాం జాగ్రతి భూతాని సా నిశా పశ్యతో మునేః || ౨-౬౯ ||

ఆపూర్యమాణమచలప్రతిష్ఠం
సముద్రమాపః ప్రవిశంతి యద్వత్ |
తద్వత్కామాయం ప్రవిశంతి సర్వే
స శాంతిమాప్నోతి న కామకామీ || ౨-౭౦ ||

విహాయ కామాన్యః సర్వాన్ పుమాంశ్చరతి నిఃస్పృహః |
నిర్మమో నిరహంకారః స శాంతిమధిగచ్ఛతి || ౨-౭౧ ||

ఏషా బ్రాహ్మీ స్థితిః పార్థ నైనాం ప్రాప్య విముహ్యతి |
స్థిత్యాస్యామంతకాలేఽపి బ్రహ్మనిర్వాణమృచ్ఛతి || ౨-౭౨ ||

ఓం తత్సద్గీత శ్రీమద్ భగవద్గీతాసు ఉపనిషత్సు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
శ్రీకృష్ణార్జునసంవాదే సాంఖ్యయోగో నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః || ౨ ||

With Blessings from:

Sri. Sri. Sugunendra Theertha Swamiji, Puthige Mutt, Udupi, India

Sri Krishna Vrundavana, NJ, USA

<http://krishnavrunda.org/>